

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อ ศึกษานักเรียน ข้อเท็จจริงต่าง ๆ ในการมีนักเรียน
ช่วยงานห้องสมุดเกี่ยวกับ การคัดเลือก การฝึกงาน หน้าที่ ความรับผิดชอบของนักเรียน
ตลอดจนศึกษาถึงประโยชน์ที่ห้องสมุดได้รับจากการมีนักเรียนช่วยงานห้องสมุด และเพื่อทราบ
ถึงความสนใจและความคิดเห็น เกี่ยวกับห้องสมุดของนักเรียนช่วยงานห้องสมุด

สรุปผลการวิจัย

๑. สภาพของบรรณารักษ์ ห้องสมุดโรงเรียน และนักเรียนช่วยงานห้องสมุด

๑.๑ สภาพบรรณารักษ์ บรรณารักษ์ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็น
ร้อยละ ๔๘.๓๓ รองลงมาเป็นระดับอนุปริญญา และระดับปริญญาโทน้อยที่สุด วุฒิระดับ
ปริญญาตรีส่วนใหญ่เป็นวุฒิศิลปศาสตรบัณฑิต (ศ.ศ.บ.) คิดเป็นร้อยละ ๓๓.๓๓ บรรณารักษ์
สอนวิชาการใช้ห้องสมุด คิดเฉลี่ยแล้วสัปดาห์ละ ๓.๓๕ ชั่วโมง แต่บรรณารักษ์บางคนยังต้อง
สอนวิชาอื่นนอกเหนือจากวิชาการใช้ห้องสมุด คิดเฉลี่ยสัปดาห์ละ ๒.๓๕ ชั่วโมง ส่วนการ
ปฏิบัติหน้าที่บรรณารักษ์นั้น บรรณารักษ์หลายโรงเรียนได้ทำงานห้องสมุดเต็มเวลา คิดเป็น
ร้อยละ ๗๐.๘๓ ส่วนที่ทำงานห้องสมุดบางเวลา คิดเป็นร้อยละ ๒๙.๑๗ ถึงกระนั้นบรรณารักษ์
ยังมีหน้าที่พิเศษนอกจากการทำงานห้องสมุด คิดเป็นร้อยละ ๔๑.๖๗ และที่ไม่มีหน้าที่พิเศษ
คิดเป็นร้อยละ ๕๘.๓๓

๑.๒ สภาพห้องสมุดโรงเรียน

๑.๒.๑ บุคลากร ห้องสมุดส่วนใหญ่มีบุคลากรจำนวน ๓ คน ซึ่งมี
บรรณารักษ์ ๑ คนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๘๓.๓๓ รองลงมามีบรรณารักษ์ ๒ คน คิดเป็น
ร้อยละ ๑๖.๕๐ ส่วนผู้ช่วยบรรณารักษ์มี ๑ คนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๕๐.๐๐ รองลงมา

ไม่มีผู้ช่วยเลย และมี ๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๖๗ และมีภารโรง ๑ คนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๔๔.๑๗ รองลงมาไม่มีภารโรงเลย คิดเป็นร้อยละ ๔๑.๖๖

๑.๒.๒ การให้บริการ ห้องสมุดส่วนใหญ่เปิดบริการเฉลี่ยวันละ ๔.๒๓ ชั่วโมง มีผู้เข้าใช้เฉลี่ยวันละ ๓๒๑ คน และมีผู้ยืมหนังสือเฉลี่ยวันละประมาณ ๔๐ คน ในการให้บริการวันที่มีผู้ยืมหนังสือมากที่สุดคือ วันศุกร์ ซึ่งยืมมากในช่วงเวลา ๑๑.๐๐-๑๓.๐๐ น.

๑.๓ สภาพของนักเรียนช่วยงานห้องสมุด ห้องสมุดส่วนใหญ่มีนักเรียนช่วยงานห้องสมุดในแต่ละภาคเรียนประมาณ ๑๐ คน และมีนักเรียนช่วยงานกันมานานประมาณ ๑-๓ ปี คิดเป็นร้อยละ ๔๑.๖๗ จำนวนนักเรียนที่เคยมีมากที่สุด โดยเฉลี่ยประมาณ ๒๓ คน และน้อยที่สุด เฉลี่ยประมาณ ๘ คน ในแต่ละวันมีนักเรียนช่วยงานเฉลี่ยวันละประมาณ ๔ คน นักเรียนปฏิบัติงาน เฉลี่ยวันละประมาณ ๒ ชั่วโมง นักเรียนช่วยงานห้องสมุดที่มาปฏิบัติงานสัปดาห์ละ ๓-๔ วัน มีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๗๖.๔ รองลงมาปฏิบัติงานสัปดาห์ละ ๑-๒ วัน คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๒ นักเรียนปฏิบัติงานในช่วงเวลากลางวันมีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๔๔.๖ รองลงมาคือตอนเช้า คิดเป็นร้อยละ ๓๔.๘

นักเรียนช่วยงานห้องสมุดทั้งหมดส่วนใหญ่เป็นนักเรียนหญิง คิดเป็นร้อยละ ๖๓.๖ เป็นนักเรียนชั้น ม.ศ. ๔ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๒ รองลงมาเป็นนักเรียนชั้น ม. ๑ คิดเป็นร้อยละ ๒๔.๐ ระดับผลการเรียนของนักเรียนอยู่ในระดับปานกลาง คือ สอบได้ ๖๐-๖๔ % มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๔๖.๔ รองลงมาระดับ ๕๐-๕๔ % คิดเป็นร้อยละ ๒๗.๖ และระดับ ๔๐-๑๐๐ % มีน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๒.๐ นักเรียนส่วนใหญ่สนใจวิชาภาษาอังกฤษ คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๖ รองลงมาเป็นวิชาภาษาไทย และคณิตศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๔ เท่ากัน สำหรับวิชาที่นักเรียนทำคะแนนได้ดีมากที่สุด คือวิชาภาษาไทย คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๘ รองลงมาคือ วิชาภาษาอังกฤษ ร้อยละ ๑๖.๔ และนักเรียนสนใจเป็นสมาชิกชุมนุมห้องสมุดมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๒๕.๖ รองลงมาคือ ชุมนุมสังคมร้อยละ ๑๔.๐

นักเรียนช่วยงานห้องสมุดส่วนใหญ่ไม่มีความสามารถพิเศษ คิดเป็นร้อยละ ๓๖.๔๐ รองลงมา มีความสามารถด้านวาดเขียน คิดเป็นร้อยละ ๒๔.๔๐ นักเรียนส่วนใหญ่ไม่เคยมีประสบการณ์ในการทำงานห้องสมุดมาก่อน คิดเป็นร้อยละ ๔๖.๘ รองลงมาเคยมี

ประสบการณ์ ๑ ปี คิดเป็นร้อยละ ๒๖.๔ นักเรียนส่วนใหญ่เคยเรียนวิชาการใช้ห้องสมุด
คิดเป็นร้อยละ ๔๕.๖ ส่วนการฝึกงานก่อนการปฏิบัติงานนักเรียนส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับ
การฝึกงานคิดเป็นร้อยละ ๔๑.๖

ในการปฏิบัติงานนักเรียนได้รับมอบหมายงานจากบรรณารักษ์มีจำนวนมาก
ที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๔๔.๔ รองลงมา ได้รับมอบหมายจากผู้ช่วยบรรณารักษ์ คิดเป็นร้อยละ
๑๓.๒ เมื่อมีปัญหาจากการปฏิบัติงานนักเรียนปรึกษาบรรณารักษ์มากที่สุดเช่นกัน คิดเป็นร้อยละ
๘๐.๔ รองลงมาคือ ผู้ช่วยบรรณารักษ์ ร้อยละ ๑๗.๒ และนักเรียนเข้าใจคำอธิบายของ
บรรณารักษ์ได้ดีที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๗๔.๒ รองลงมาคือ ผู้ช่วยบรรณารักษ์ ร้อยละ ๑๒.๐

นักเรียนส่วนใหญ่ไม่ต้องการคำตอบแทน คิดเป็นร้อยละ ๔๔.๔ ที่ต้องการ
คำตอบแทนมี ร้อยละ ๑.๖ เท่านั้น ลักษณะของคำตอบแทนที่นักเรียนส่วนใหญ่ได้รับคือ คะแนน
เป็นส่วนหนึ่งของการเรียน คิดเป็นร้อยละ ๓๖.๐ รองลงมา เป็นของขวัญเล็ก ๆ น้อย ๆ ใน
โอกาสพิเศษ คิดเป็นร้อยละ ๓๕.๒

๑.๔ สภาพของการมีนักเรียนช่วยงานห้องสมุด

๑.๔.๑ การคัดเลือก ส่วนใหญ่บรรณารักษ์เป็นผู้คัดเลือก นักเรียนจาก
ผู้ที่มาสมัคร คิดเป็นร้อยละ ๖๒.๕๐ โดยใช้วิธีสัมภาษณ์ หรือ เลือกนักเรียนที่สนใจงานห้องสมุด
มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๒๔.๕๔ คุณสมบัติที่บรรณารักษ์สนใจเป็นพิเศษคือ ความรับผิดชอบต่อ
หน้าที่มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๕๑.๖๗ รองลงมาคือ ความสนใจงานห้องสมุด ร้อยละ ๗๔.๑๗
ความประพฤติเรียบร้อย ร้อยละ ๔๕.๘๓ และสามารถสอบผ่านทุกวิชาน้อยที่สุด ร้อยละ ๔.๑๗
บรรณารักษ์ไม่คำนึงถึงเรื่องวัยของนักเรียนในการเลือกเข้ามาปฏิบัติงานมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ
๔๔.๘๔ รองลงมาเลือกนักเรียนชั้น ม.ศ. ๔-๕ คิดเป็นร้อยละ ๒๔.๐๐ และเลือกนักเรียน
ชั้น ม. ๓-ม.ศ. ๓ น้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๘.๓๓ บรรณารักษ์ไม่ได้คำนึงถึงเรื่องเพศ
(หญิงหรือชาย) ของนักเรียนในการคัดเลือกเช่นกัน คิดเป็นร้อยละ ๖๖.๖๗

๑.๔.๒ การมอบหมายงานและการฝึกอบรม บรรณารักษ์ส่วนใหญ่ให้นักเรียน
ได้หมุนเวียนกันทำงานทุกหน้าที่ คิดเป็นร้อยละ ๗๕.๐๐ และส่วนใหญ่บรรณารักษ์เปลี่ยนกลุ่ม

นักเรียนที่ทำงานทุกภาคเรียน คิดเป็นร้อยละ ๔๔.๖๖ ก่อนการปฏิบัติงานส่วนใหญ่จะมีการฝึก
อบรมโดยบรรณารักษ์เป็นผู้ฝึกอบรมให้ คิดเป็นร้อยละ ๔๑.๖๖ ซึ่งบรรณารักษ์สอนวิธีปฏิบัติงาน
ให้นักเรียนทุกครั้งที่เปลี่ยนงานใหม่ คิดเป็นร้อยละ ๗๐.๔๓ ระยะเวลาในการสอนส่วนใหญ่
ไม่ได้จำกัดเวลาว่าสอนครั้งละนานเท่าไร คิดเป็นร้อยละ ๔๑.๖๖ ในการปฏิบัติงาน
บรรณารักษ์มีสมุดลงเวลาการมาปฏิบัติงานให้นักเรียนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๗๐.๔๓ รอง
ลงมามีตารางการปฏิบัติงาน ร้อยละ ๖๖.๖๗ และมีคู่มือการปฏิบัติงานน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ
๔.๓๓ การเปลี่ยนตารางปฏิบัติงานส่วนใหญ่เปลี่ยนทุกภาคเรียน คิดเป็นร้อยละ ๒๔.๑๗

๑.๔.๓ การประเมินผล ผู้วัดผลและชี้แจงผลการปฏิบัติงานส่วนใหญ่คือ
บรรณารักษ์ คิดเป็นร้อยละ ๗๔.๐๐ โดยส่วนใหญ่ผู้วัดผลชี้แจงผลการปฏิบัติงานแล้วแต่เหตุการณ์
คิดเป็นร้อยละ ๔๐.๐๐ หลักเกณฑ์ที่ผู้วัดผลใช้ในการวัดผลการปฏิบัติงานมากที่สุด คือ ให้คะแนน
จากผลงานความสามารถของแต่ละคน คิดเป็นร้อยละ ๓๓.๓๓ รองลงมาคือให้คะแนนจาก
ความรับผิดชอบของนักเรียน และจากการนับเวลาปฏิบัติงานของนักเรียน คิดเป็นร้อยละ
๒๔.๑๗ เท่ากัน และใช้หลักการทดสอบข้อเขียนน้อยที่สุด คือร้อยละ ๔.๑๗ ลักษณะของคำตอบ
แทนส่วนใหญ่ให้เป็นรางวัลเล็ก ๆ น้อย ๆ ในโอกาสสำคัญต่าง ๆ คิดเป็นร้อยละ ๖๒.๕๐
รองลงมาให้คำชมเชยเป็นกำลังใจในการปฏิบัติงาน คิดเป็นร้อยละ ๔๔.๑๗ ให้คะแนนเป็น
ส่วนหนึ่งของการเรียนวิชาการใช้ห้องสมุด คิดเป็นร้อยละ ๒๔.๑๗ และมีห้องสมุดเพียง ๓ แห่ง
ที่ให้คำตอบแทนเป็นเงินแก่นักเรียน คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๕๐ โดยบรรณารักษ์ให้เงินแก่นักเรียน
เท่ากันทุกคนเป็นส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๕๐ นอกนั้นไม่ได้ให้คำตอบแทนเป็นเงิน
คิดเป็นร้อยละ ๔๗.๕๐ ห้องสมุดแต่ละแห่งที่ให้คำตอบแทนเป็นเงินนี้บางแห่งคิดเป็นรายชั่วโมง ๆ
ละ ๓ บาท ๔ บาท และบางแห่งคิดเป็นรายเดือน ๆ ละ ๗๐ บาท เงินที่บรรณารักษ์นำ
มาเป็นคำตอบแทนมาจากเงินรายได้ของห้องสมุด คิดเป็นร้อยละ ๔๔.๑๗ รองลงมา
เป็นเงินส่วนตัวของบรรณารักษ์ คิดเป็นร้อยละ ๒๔.๑๗

๒. ประโยชน์ที่ห้องสมุดได้รับจากการมีนักเรียนช่วยงานห้องสมุด บรรณารักษ์ให้ความเห็นว่า นักเรียนช่วยงานห้องสมุดจำเป็นสำหรับห้องสมุด เนื่องจากปัญหาบุคลากร นักเรียนสามารถแบ่งเบาภาระประจำของบรรณารักษ์ ช่วยทำงานบริการด้านต่าง ๆ คีชีน และช่วยให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างห้องสมุดกับนักเรียนในโรงเรียนได้มาก

นอกจากนี้ยังเกิดประโยชน์กับตัวนักเรียนช่วยงานเองหลายประการ เช่น นักเรียนได้รู้จักวิธีใช้หนังสือ มีประสบการณ์เกี่ยวกับห้องสมุด ได้รับความรู้วิชาต่าง ๆ เพิ่มขึ้น มีโอกาสแสดงความสามารถ ทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวม มีโอกาสฝึกประชาธิปไตย และช่วยให้มีทัศนคติที่ดีต่อบรรณารักษ์และห้องสมุดมาก

๓. ปัญหาเกี่ยวกับการมีนักเรียนช่วยงานห้องสมุด

๓.๑ ปัญหาจากการคัดเลือก เช่น บรรณารักษ์ไม่มีโอกาสคัดเลือกนักเรียน เนื่องจากมีผู้สมัครน้อย นักเรียนที่ผู้อื่นคัดเลือกส่งมาให้มีความสามารถไม่ตรงกับที่ต้องการ นักเรียนที่มีผลการเรียนดีมาสมัครน้อย และบรรณารักษ์ไม่มีโอกาสคัดเลือก เพราะ เป็นนักเรียนที่เรียนวิชาการใช้ห้องสมุด

๓.๒ ปัญหาเรื่องงานที่มอบหมายให้นักเรียนปฏิบัติงาน บรรณารักษ์มอบหมายงานที่เป็นงานประจำให้นักเรียนทำมากกว่างานเทคนิคที่ต้องใช้ความสามารถทางบรรณารักษ์ เช่น งานประทับตราหนังสือใหม่ งานรับ-จ่ายหนังสือ งานเก็บหนังสือขึ้นชั้น เป็นต้น สำหรับงานเทคนิคที่ต้องใช้ความสามารถทางบรรณารักษ์มอบให้ทำน้อย เช่น งานเรียงบัตรในตู้บัตรรายการ งานรวบรวมหนังสือที่อาจารย์สั่งจอง การทำบรรณานุกรมบัญชีรายชื่อหนังสือและอุปกรณ์การศึกษา งานบริการตอบคำถาม เป็นต้น

๓.๓ ปัญหาเรื่องการศึกษา บรรณารักษ์มีความเห็นว่าเมื่อสอนนักเรียนวิธีปฏิบัติงาน เป็นกลุ่มแล้ว นักเรียนไม่เข้าใจคำอธิบายจึงปฏิบัติงานจริงไม่ค่อยถูกต้อง และบรรณารักษ์มีความเห็นว่า นักเรียนสนใจการสอนของบรรณารักษ์ และมีเวลาว่างไม่ตรงกันปานกลาง

๓.๔ ปัญหาเรื่องความรับผิดชอบของนักเรียนช่วยงานห้องสมุด บรรณารักษ์ไม่ประสบปัญหาในเรื่องนี้แต่อย่างไร ต่างลงความเห็นว่า นักเรียนมาปฏิบัติงานสม่ำเสมอตรงเวลา

รักษากฎเกณฑ์ของห้องสมุด ทำงานเป็นระเบียบเรียบร้อย มีความร่วมมือ มีไหวพริบ และมีความตั้งใจปฏิบัติงานได้ดีปานกลาง

๓.๔ ปัญหาเรื่องการประเมินผล บรรณารักษ์มีความเห็นว่าห้องสมุดมีเงินค่าตอบแทนเป็นกำลังใจแก่นักเรียนน้อยที่สุด นักเรียนเห็นคุณค่าของใบประกาศเกียรติคุณน้อยที่สุด และผู้วัดผลมีเวลาในการวัดผลน้อย

นอกจากนี้บรรณารักษ์ต่างให้ความเห็นว่า ไม่พบปัญหาจากการมีนักเรียนช่วยงานห้องสมุด เช่น เรื่องทำให้หนังสือหายมากขึ้น การเพิ่มภาระให้กับบรรณารักษ์ หรือนักเรียนมาทำงานเพราะต้องการหนีกิจกรรมอย่างอื่นของโรงเรียน

๔. ความสนใจ ความคิดเห็นของนักเรียนช่วยงานห้องสมุด ประสบการณ์ และความรู้พิเศษที่นักเรียนได้รับ นักเรียนมีความเห็นว่าจากการทำงานห้องสมุด ทำให้ได้รับความรู้เกี่ยวกับห้องสมุด รู้จักวิธีอ่านและคัดเลือกหนังสือดีขึ้น ได้ความรู้วิชาอื่น ๆ เพิ่มเติม งานห้องสมุดฝึกให้นักเรียนเป็นคนมีระเบียบกฎเกณฑ์ที่ดี และเป็นงานละเอียดที่ต้องใช้ความสามารถมาก แต่งานห้องสมุดเป็นงานที่ไม่น่าสนใจ

ในการปฏิบัติงาน นักเรียนมีความคิดเห็นว่า ได้รับคำอธิบายในการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน ได้รับมอบหมายงานตรงกับความถนัด และบรรณารักษ์ดูแลเอาใจใส่การปฏิบัติงานมาก แต่นักเรียนต้องการคู่มือปฏิบัติงานและตารางกำหนดหน้าที่แต่ละคนมากเช่นกัน นักเรียนไม่ต้องการทำงานหน้าที่เดียวตลอดไป และไม่ต้องการค่าตอบแทนจากการมาปฏิบัติงาน

นอกจากนี้ นักเรียนช่วยงานห้องสมุดส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่า ไม่เคยได้ไปชมกิจการห้องสมุดอื่น คิดเป็นร้อยละ ๘๓.๒ ไม่ได้รับสิทธิพิเศษในห้องสมุด คิดเป็นร้อยละ ๖๒.๐ แต่อย่างไรก็ตามนักเรียนช่วยงานห้องสมุดส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่า บรรณารักษ์ยอมรับสถานภาพว่าเขาเป็นส่วนหนึ่งของคณะเจ้าหน้าที่ห้องสมุด คิดเป็นร้อยละ ๘๓.๒ ถึงกระนั้นนักเรียนส่วนใหญ่ไม่ได้คิดที่จะเป็นบรรณารักษ์ คิดเป็นร้อยละ ๖๘.๐

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยสรุปผลได้ดังนี้

๑. จากผลการวิจัยที่ได้ แสดงให้เห็นว่า ถึงแม้บรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนส่วนใหญ่จะมีวุฒิการศึกษาถึงระดับปริญญาตรีแล้วก็ตาม แต่ห้องสมุดยังประสบปัญหาด้านบุคลากรมีจำนวนไม่เพียงพอเมื่อเทียบกับงานบริการที่มีอยู่ จำนวนบุคลากรส่วนใหญ่มีจำนวน ๓ คน ซึ่งในจำนวนนี้ส่วนใหญ่เป็นบรรณารักษ์ ๑ คน ผู้ช่วยบรรณารักษ์ ๑ คน บางแห่งมีภารโรง ๑ คน บางแห่งก็ไม่มีเลย นอกจากนี้บรรณารักษ์บางโรงเรียนยังต้องทำงานอื่นเพิ่มด้วย เช่น สอนวิชาการใช้ห้องสมุด โดยเฉลี่ยสัปดาห์ละประมาณ ๔ ชั่วโมง สอนวิชาอื่นที่ไม่ใช่วิชาการใช้ห้องสมุด เฉลี่ยสัปดาห์ละประมาณ ๒ ชั่วโมง บางคนไม่ได้ทำงานห้องสมุดเต็มเวลา และบางคนยังต้องทำหน้าที่พิเศษอื่น ๆ ของโรงเรียนอีกด้วย

๒. งานบริการของห้องสมุดโรงเรียน พอสรุปได้ว่า ห้องสมุดเปิดบริการถึงวันละประมาณ ๔ ชั่วโมง มีผู้ใช้เฉลี่ยวันละ ๓๒๑ คน มีผู้ยืมหนังสือเฉลี่ยวันละประมาณ ๔๐ คน ช่วงเวลาที่มีผู้ยืมมากที่สุดคือ เวลา ๑๑.๐๐-๑๓.๐๐ น. เมื่อเป็นเช่นนี้จะเห็นได้ว่า ห้องสมุดมีงานที่จะต้องทำมาก ห้องสมุดส่วนใหญ่จึงได้จัดให้มีนักเรียนช่วยงานห้องสมุด ช่วยทำงานต่าง ๆ เพื่อให้การบริการดีขึ้น

๓. สภาพของนักเรียนช่วยงานห้องสมุด ห้องสมุดส่วนใหญ่มีนักเรียนช่วยงานมานานประมาณ ๑-๓ ปี ในแต่ละภาคเรียนมีนักเรียนช่วยงานประมาณภาคละ ๑๐ คน โดยแบ่งงานให้ทำเฉลี่ยวันละประมาณ ๔ คน โดยเฉลี่ยนักเรียนทำงานวันละประมาณ ๒ ชั่วโมง นักเรียนช่วยงานส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง และเป็นนักเรียนชั้น ม.ศ. ๔ มากที่สุด นักเรียนส่วนใหญ่มีผลการเรียนระดับปานกลางคือ ประมาณ ๖๐-๖๔ % นักเรียนช่วยงานส่วนใหญ่สนใจวิชาภาษาอังกฤษ รองลงมาวิชาภาษาไทย แต่วิชาที่นักเรียนทำคะแนนได้ดีที่สุดคือ วิชาภาษาไทย รองลงมาวิชาภาษาอังกฤษ ส่วนชุมนุมที่นักเรียนเป็นสมาชิกส่วนใหญ่คือ ชุมนุมห้องสมุด

นักเรียนช่วยงานห้องสมุดส่วนใหญ่ไม่เคยมีประสบการณ์ในการทำงานห้องสมุดมาก่อน ไม่มีความสามารถพิเศษ ไม่เคยได้รับการฝึกงาน และไม่เคยไปชมกิจการของห้องสมุดอื่น

แต่นักเรียนส่วนใหญ่เคยเรียนวิชาการใช้ห้องสมุดมาก่อน

๔. การมีนักเรียนช่วยงานห้องสมุด จากการสำรวจพบว่า บรรณารักษ์เป็นผู้คัดเลือกนักเรียนโดยใช้วิธีสัมภาษณ์ หรือเลือกจากนักเรียนที่สนใจงานห้องสมุดมากที่สุด และคุณสมบัติที่บรรณารักษ์พิจารณามากที่สุด คือ ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ รองลงมาคือ ความสนใจงานห้องสมุด และความประพฤติเรียบร้อย แตกต่างจากความคิดเห็นของแม้นมาส บุญจิตศรีทอง และรัฐจวน ที่มีความเห็นตรงกันว่า ควรเลือกนักเรียนที่เรียนดี มีความประพฤติละเอียดละออ สนใจการอ่าน และลายมือดี สำหรับคุณสมบัติที่บรรณารักษ์ในต่างประเทศเลือกแตกต่างออกไปอีก จากการวิจัยของคัทลัสกล่าวไว้ในการศึกษาเลือกนักเรียนช่วยงานคือ สามารถสอบผ่านทุกวิชาเป็นอันดับแรก^๑

การมอบหมายงานและการฝึกงาน บรรณารักษ์ได้มอบหมายงานโดยหมุนเวียนให้นักเรียนทำงานทุกหน้าที่แล้ว เปลี่ยนกลุ่มนักเรียนที่ทำงานทุกภาคเรียน เป็นการช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้งานทุกอย่างและได้มีประสบการณ์ทั่วถึงกัน การสอนวิธีปฏิบัติงานนั้นมีการสอนทุกครั้งที่เปลี่ยนงานใหม่ บรรณารักษ์มีสมุดลงเวลาและตารางปฏิบัติงานให้นักเรียน แต่มีคู่มือปฏิบัติงานให้นักเรียนน้อยที่สุด

การประเมินผล บรรณารักษ์เป็นผู้วัดผลเองโดยให้คะแนนจากผลงานความสามารถของนักเรียน ความรับผิดชอบ และความขยันมาปฏิบัติงาน แล้วบรรณารักษ์จะชี้แจงผลการปฏิบัติงานให้นักเรียนทราบแล้วแต่เหตุการณ์ เมื่อถึงโอกาสสำคัญต่าง ๆ บรรณารักษ์จัดหาของขวัญเล็ก ๆ น้อย ๆ ให้แก่นักเรียน เท่ากันทุกคน บางครั้งก็ให้คำชมเชยเป็นกำลังใจแก่นักเรียนในการปฏิบัติงาน บางแห่งบรรณารักษ์ให้คะแนนแก่นักเรียนโดยถือเป็นส่วนหนึ่งของ การเรียนในวิชาการใช้ห้องสมุด มีห้องสมุดเพียง ๓ แห่งที่มีเงินพอที่จะให้นักเรียนเป็นค่าตอบแทน แต่ส่วนใหญ่แล้วห้องสมุดมักมีงบประมาณไม่เพียงพอ บรรณารักษ์ต้องใช้เงินส่วนตัวก็มี

^๑ Douglas, The Pupil Assistant in the School Library, p. 13.

๕. ประโยชน์ที่เกิดจากการมีนักเรียนช่วยงานห้องสมุด บรรณารักษ์ให้ความเห็นว่า นักเรียนช่วยงานห้องสมุดจำเป็นต่อห้องสมุดมาก เนื่องจากปัญหาบุคลากร นอกจากนี้ นักเรียนได้แบ่งเบาภาระประจำของบรรณารักษ์ช่วยทำให้งานบริการต่าง ๆ ดีขึ้น และช่วยทำให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างห้องสมุดกับนักเรียนในโรงเรียน นอกจากนี้ ยังเกิดประโยชน์แก่นักเรียนเอง เช่น รู้จักวิธีใช้หนังสือ มีประสบการณ์เกี่ยวกับห้องสมุด ได้แสดงความสามารถทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ได้ฝึกประชาธิปไตย และมีทัศนคติที่ดีต่อบรรณารักษ์ และห้องสมุด

๖. ปัญหาจากการมีนักเรียนช่วยงานห้องสมุด บรรณารักษ์ให้ความเห็นว่า ในการคัดเลือก บรรณารักษ์ไม่มีโอกาสคัดเลือกนักเรียน เนื่องจากมีผู้สมัครน้อย นักเรียนที่ผู้อื่นคัดเลือกส่งมาให้ไม่มีความสามารถตรงตามที่บรรณารักษ์ต้องการ นักเรียนมีผลการเรียนไม่ค่อยดี และบรรณารักษ์จำเป็นต้องให้นักเรียนที่เลือกเรียนวิชาการใช้ห้องสมุดทั้งหมดทำงาน เนื่องจากเป็นส่วนหนึ่งของการเรียน

ปัญหาการในการปฏิบัติงาน บรรณารักษ์มอบหมายงานที่เป็นงานประจำให้นักเรียนทำมากกว่างานเทคนิคที่ต้องใช้ความรู้ทางบรรณารักษศาสตร์ ก่อนการปฏิบัติงานมีการฝึกอบรม แต่นักเรียนมักไม่ค่อยเข้าใจคำอธิบาย จึงปฏิบัติงานจริงไม่ค่อยถูกต้อง สำหรับเรื่องความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของนักเรียนนั้น บรรณารักษ์ให้ความเห็นว่า นักเรียนมีความรับผิดชอบพอสมควร เช่น มาทำงานสม่ำเสมอ รักษากฎเกณฑ์ของห้องสมุด ทำงานเรียบร้อย ให้ความร่วมมือ มีไหวพริบ และตั้งใจทำงานปานกลาง

ปัญหาเรื่องการประเมินผล บรรณารักษ์ส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่า ห้องสมุดมีเงินอุดหนุนน้อยมาก ห้องสมุดต้องหารายได้เอง บางแห่งบรรณารักษ์ต้องจ่ายเงินส่วนตัวก็มี และเมื่อให้กำลังใจเป็นใบประกาศเกียรติคุณนักเรียนกลับไม่เห็นคุณค่า นอกจากนี้บรรณารักษ์มักไม่มีเวลาพอที่จะประเมินผลการปฏิบัติงานของนักเรียน

๗. ความสนใจ ความคิดเห็นของนักเรียนช่วยงานห้องสมุด ประสบการณ์ และความรู้พิเศษที่นักเรียนได้รับ นักเรียนให้ความเห็นว่า จากการทำงานห้องสมุดทำให้ได้รับความรู้เกี่ยวกับห้องสมุด รู้จักวิธีอ่าน และคัดเลือกหนังสือดี ๆ ได้ความรู้วิชาอื่น ๆ เพิ่มเติม งานห้องสมุดฝึกให้นักเรียนเป็นคนที่มีระเบียบกฎเกณฑ์ที่ดี และเป็นงานละเอียดที่ต้องใช้ความสามารถ

แต่งงานห้องสมุดไม่น่าสนใจ และนักเรียนไม่คิดที่จะเป็นบรรณารักษ์ต่อไปข้างหน้า นอกจากนี้
 นักเรียนยังมีความคิดเห็นว่า ในการปฏิบัติงานนักเรียนต้องการคู่มือปฏิบัติงาน และตารางกำหนด
 หน้าที่ของแต่ละคนมาก สิ่งที่นักเรียนไม่ต้องการคือ การทำงานหน้าที่เดียวตลอดไป และคำ
 ตอบแทนจากการปฏิบัติงาน

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยในหัวข้อ "การสำรวจนักเรียนช่วยงานห้องสมุดในโรงเรียนรัฐบาลระดับ
 มัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร" สรุปได้ว่า นักเรียนช่วยงานห้องสมุดจำเป็นมากต่อห้องสมุด เนื่อง
 จากปัญหาห้องสมุดโรงเรียนขาดบุคลากร ซึ่งนักเรียนช่วยงานนี้ได้ช่วยให้งานบริการต่าง ๆ
 ของห้องสมุดดีขึ้น และนักเรียนยังได้รับทั้งประสบการณ์และความรู้อื่น ๆ เพิ่มเติม แต่ในการ
 วิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เห็นปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น จึงมีข้อเสนอแนะต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในเรื่องนี้
 ไว้ดังนี้ คือ

๑. กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบด้านบุคลากรของห้องสมุด
 โรงเรียน ควรมีนโยบายบรรจุบุคลากรเข้าปฏิบัติงานในห้องสมุดโรงเรียนแต่ละแห่งให้เพียงพอ
 กับจำนวนนักเรียน หรือให้เป็นไปตามมาตรฐานของห้องสมุดโรงเรียน

๒. ผู้บริหารโรงเรียน ผู้มีหน้าที่สนับสนุนกิจการห้องสมุดโรงเรียน ควรมีนโยบาย
 ขอบรรจุบุคลากรห้องสมุดประเภทต่าง ๆ ให้เพียงพอกับจำนวนนักเรียน และงานบริการของ
 ห้องสมุด หรือให้เป็นไปตามมาตรฐานห้องสมุดโรงเรียนที่วางไว้ ควรมอบหมายงานให้บุคลากร
 ห้องสมุดเฉพาะงานห้องสมุดเท่านั้น เพื่อให้บุคลากรต่าง ๆ มีเวลาทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ
 ควรมีนโยบายสนับสนุนด้านการเงินแก่ห้องสมุด ควรหาวิธีให้กำลังใจแก่นักเรียนช่วยงานห้องสมุด
 เพื่อให้เกิดกำลังใจในการปฏิบัติงาน

๓. บรรณารักษ์ ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบงานห้องสมุดโดยตรง ควรมีโครงการในการจัด
 ให้มีนักเรียนช่วยงานห้องสมุด ดังนี้

๓.๑ การคัดเลือก บรรณารักษ์ควรมีโครงการรับสมัครนักเรียนทั้งโรงเรียน
 เข้ามาทำงานโดยมีการประชาสัมพันธ์อย่างกว้างขวางให้นักเรียนทราบโดยทั่วถึงกัน และ

คัดเลือกนักเรียนโดยพิจารณาคุณสมบัติต่าง ๆ เช่น ความเป็นผู้มีความสามารถพิเศษทางด้าน ทักษะคิด วาดเขียน ลายมือดี เป็นต้น สำหรับนักเรียนที่เรียนวิชาการใช้ห้องสมุด ไม่ควร คัดเลือกเข้ามาเป็นนักเรียนช่วยงานห้องสมุด เพราะการปฏิบัติงานในห้องสมุดถือเป็นกิจกรรม การเรียนตามหลักสูตรเท่านั้น

๓.๒ การฝึกงานและการปฏิบัติงาน บรรณารักษ์ควรสอนการปฏิบัติงาน ก่อนการปฏิบัติงานจริงทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ในด้านที่มีคุณค่าทางการศึกษาให้มาก การ ฝึกงานอาจให้นักเรียนที่เคยทำงานอยู่ก่อนช่วยเป็นที่เลี้ยงดูดูแลให้ เพื่อเป็นการผ่อนแรงและ ประหยัดเวลาให้แก่บรรณารักษ์

สำหรับการปฏิบัติงาน บรรณารักษ์ควรจัดทำคู่มือปฏิบัติงานสำหรับ นักเรียนช่วยงานห้องสมุด นอกจากตารางปฏิบัติงานและสมุดลงเวลาปฏิบัติงาน ควรเพิ่ม จำนวนนักเรียนให้มาปฏิบัติงานในวันศุกร์ โดยเฉพาะตอนพักกลางวันให้มากกว่าปกติ เนื่องจาก มีนักเรียนมาใช้บริการในช่วงนี้มาก

๓.๓ การประเมินผล บรรณารักษ์ควรให้กำลังใจแก่นักเรียนช่วยงานห้องสมุด ตามสมควรแก่อัตรา เช่น การให้ใบประกาศเกียรติคุณโดยให้นักเรียนเห็นความสำคัญด้วยการ มอบให้นักเรียนอย่างเป็นทางการต่อหน้าที่ประชุม หรือบันทึกในสมุดรายงานประจำตัวของนักเรียน

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป

๑. ควรวิจัยเพื่อสร้างมาตรฐานห้องสมุดโรงเรียนให้เหมาะสมกับภาวะปัจจุบัน
๒. ควรวิจัยถึงทัศนคติของผู้ใช้บริการห้องสมุดที่มีต่อการมีนักเรียนช่วยงานห้องสมุด
๓. ควรมีการวิจัยเรื่องบุคลากรของห้องสมุดโรงเรียนในด้านจำนวนและประเภท ให้เหมาะสมกับจำนวนผู้ใช้และงานบริการของห้องสมุด